

Forfatter: Drachmann, Holger

Titel: Efter Solnedgang

Citation: Drachmann, Holger: "Efter Solnedgang", i Drachmann, Holger: *Samlede poetiske Skrifter*, 1906-1909, s. 12. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-drachmann03tom-shoot-workid54390/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede poetiske Skrifter

Forventningsfuld, bævende, angst som til Fest,
 Jeg vægger mod Solen, som jeg kan bedst,
 Jeg stirrer mod Vest,
 Mod Dybbøls blaanende Banke.
 Alle mine smaalige Sorger og Sava,
 Alt hvad af smaadelt herinde jeg nævner,
 Slynges som Skumstænk fra Skibets Stavn,
 Tilbage staar kun det stolte Navn,
 Og jeg selv, paa mit Skib, med aaben Favn,
 Mod Danmarks Termopylæ stævner.

II. EFTER SOLNEDGANG

Senderborg den 18. April 1877. Midnat.

Hvad er det for støtte Mænd,
 Skulderbrede, bringestærke,
 Som ad Gaden drager hen,
 Tavse, under Fanens Mærke?
 Tavse; thi de drager mod
 Døden, matematisk sikker;
 Støtte, de er døbt i Blod
 Paa det Bjerg, som for dem ligger.
 Og det dunder saa hult ad Pontonbroen hen;
 Vil den lyde for selvsamme Trit vel igen?
 Vil de komme tilbage, som nu drager over
 Til Dybbøl, hvor Døden bag Brystværnet sover?

Midnat er det, Dødens Stund,
 Den har lagt sig til at blunde,
 Suger med sin Knokkelmund,
 Drømmende, paa Slagets Vunde.
 Aarle rejser den sig op,
 Gabende den spiler Kæben,
 Skyder Børster langs sin Krop,
 Slikker sig med Smil om Læben.
 Der skal Mod til at bakses med saadant et Syn,
 Men paa Bjerget staar Mænd med en Rynke i Bryn.
 De var madkære hjemme, lidt træge Krabater,
 Men paa Banken staar Mænd: de danske Soldater.

Jeg gik over til Dybbøl — — —

Ikke saa snart var jeg kommen i Land fra Skibet og havde faaet min Haandbagage visiteret — fremmede Toldbetjente — og var bleven vist over til det „danske“ Hotel, og havde belagt et Værelse med Udsigt over Slottet og Havnen, og havde erfaret, at alle omkring mig talte dansk, saa tog jeg min Stok i Haanden og gik ned ad Gaden, svingede om Hjørnet ved Kajen og stod ved Pontonbroen. En Mand stak Hovedet ud af Hullet i et lille Billetkontor og raabte noget efter mig, da jeg allerede havde gjort et Par Skridt frem over Broen.

Saa opsat var jeg paa at komme over paa Sundevedsiden, inden Solen helt var nede, saa ganske var jeg betaget af Stedet, af Minderne, saa meget var jeg inde i denne „det første Syns“ Illusion, at der maatte raabes en Del efter mig, førend jeg vendte. Et dundrende „Brückengeld!“ rev mig ud af enhver Illusion. Jeg greb utaalmodig i Lommen; jeg viste frem, at jeg kun havde danske Penge. En tyk Mand tog smilende Smaaønsien og svarede mig paa bredt sønderjydsk, at det fik gaa; alle Penge var jo i Grunden lige gode, men han kunde kun give mig „Nikkel“ igen.

Det var mig oprigtig talt lidt for gemytligt. Jeg havde ganske vist sat mig for at undgaa af unyttig Kævl; intet var mig fjernere end at gøre et patriotisk Numer ud af et Sammenstød med en Autoritet, som kunde undgaa. Men jeg havde foretrukket straks at træffe paa en glubsk Udlænding.

Jeg tog mig i det. Jeg stak det unge, stærke Tyskiands daarlige Møntsorter i min Kavajlomme og gik over Pontonbroen over til Dybbøl.

Man forestille sig et Sund omtrent som Strømmen nede ved Langebro; maaske lidt bredere. Det er formelig underligt at give sig i Lag med Beskrivelsen heraf; thi Tusinder har igennem Uger og Maaneder daglig haft dette Landskab for Øje og ville erindre det lige fra dets Forfærdelighed indtil dets Trivialiteter, saa længe de lever. Der er Tusinder af disse Tusinder, hvis Øjne længst er lukte. De hverken attraar eller savner nogen Beskrivelse. Men der er et helt Folk bagved disse, som ikke har marcheret, bivouakeret, deployeret, og er bleven dræbt her, og som *dog* har været med paa Marchen, i Barakkerne, ude i Kæden og i Ilden, og som *dog* ikke har staaet paa denne Pontonbro. For dette Folk gælder Beskrivelsen; thi „ikke i enhvers Lod falder det at gæste Korinth“.

Staar man paa Midten af denne Pontonbro, har man Alssiden flankeret af den frømspringende Pynt, hvorpaa Sønderborg Slot ligger, mærkt, trykket, kaserneagtigt. Selv Børn kender det fra Afbildninger. Herfra krummer Alssiden sig tilbage Ø. og N. i, med Byen

liggende terrasseformig op ad de høje Banker, Kirken og Møllerne og de nye preussiske Værker dominerende øverst oppe paa Rygningen. Saa lukker det blinkende Sund sig pludselig; Dybbølbanken spærter. Man faar først atter Sundet at se paa dets bugtede Løb Nord efter, naar man er steget op paa Sundevedsiden og staar øverst oppe paa selve Dybbølberget. Alssundet maa man i det hele taget ikke, hvad Erobrerne saa flittig tilsiræber, sætte for meget i Forbindelse med Begrebet Søn, „das Meer“, „ein Meeresarm“, „Meeresübergang“ etc. Det er, for saa vidt som det har med Krig, med Erobring, med Overgang at bestille, en Flod paa hele den Strækning, hvor Fjendens Bajonetter blinkede og hans Skud knaldede. Paa det gothiske Sejrsmonument ved Arnkilsøre saa vel som i Prins Friedrich Carls monumentale Sejrsbulletiner for det undrende Tyskland spiller dette „das Meer“ en fremragende Rolle. Jeg selv har nede i Tyskland haft Lejlighed til at modificere noget dette Indtryk af en Atlanterhavsekspedition. Jeg stødte et Sted i det sydlige Tyskland, hvor Fantasien i Følge Afstanden virker livligst, paa denne Opfattelse af et Foretagende à la Columbus. Man havde bemærket, tror jeg, i en eller anden Beretning, at et Linjeskib *kunde* flyde paa det Sted, hvor den kække, for os saa sørgelige Overgang skete. Dette var blevet til, at Linjeskibe *plejede* at flyde her; og det skulde ikke undre mig, om et sydtysk Sagn en Gang lægger Alsaffæren over i Køgebugt, hvor, i Følge den bekendte nygermaniske Geografi, „de danske pleje at holde deres Sølslag“.

Dybbølberget spænder med sin store, jævnt hvævede Bue over hele Udsigten fra Sønderborg. Man ser i Byen — naar man ophører med at se paa sig selv — intet andet end denne Banke. Ikke underligt derfor, at man ikke tænker paa andet. De brave, uførtrodne, sejt haabende og stille ventende danske i Sønderborg kan ikke aabne deres Vinduer, ikke gaa til og fra hverandre, fra de smaa selskabelige Sammenkomster, hvor den ilde hørte og derfor saa meget desto kraftigere afsungne Tapre Landsoldat lyder, uden at overbevise sig om, at Dybbølberget med de danske Grave, med den sønderjydske Iliades Palladium, den berømte, i det uendelige nedskudte og genopførte Vejrmølle og — det udfordrende preussiske Sejrsmonument endnu staar der. Sejrsmonumenter over blodige Krige vil forhaabentlig, om og i en nok saa fjerntliggende Tid fra vor, blive afløst af Sejrsmonumenter over Menneskenes Sejre over sig selv. De Sejrsmonumenter, som lykkelige Erobrere rejser over de overvundne inde paa fremmed Territorium, vil ikke begejstre Erobrerens Undersaatter; thi disse er kun til Stede som lydige, uniformerte Soldater paa et fremskudt Vagthold. De knejsende Mindesmærker vil kun *begejstre* de undertvungne til Modstand, til Haab

om Genoprejsning for Nederlaget og Ulykken; og i en saadan Genoprejsnings Stand vil Mindesmærket blive omstyrtet. Hvorfor vil aldrig Historien lære af Historien? Hvorfor findes der bestandig en Alba, som vil tjene Philip, trods det at rygende Baal bestandig er bleven slukt i Bødlernes Blod? Ak, der er langt hen, inden selv de ekscellente Kantslerhoveder kan glemme, hvorledes Løjtnantsporen kildrede deres Junkerhæl.

Jeg gik over til Dybbøl.

Solen var nede. Da jeg betraadte Sundevedsiden gled der ud over Himlen højt oppe over mit Hoved rødlige, stribede og flammende, langagtige Skyer, som i Forbindelse med den indtrædende Skumring belærte mig herom. Jeg havde jo nemlig ingen Horisont; Banken skraaner med et jævnt Afald lige ned til Vandet, og en brolagt Vej fører med et brat Sving til højre lige fra Pontonbroen i en Bue gennem et Defilé op over Bakken. Nogle hvidmalede Bygninger med en Rejsestald og noget, der kunde ligne en Fortids Akcisebod, samt et enkelt fritliggende Hus, der saa temmelig fordægtigt ud, og over hvis Dør et Skilt med „Die Freiheit“ prangede (som om det indbød til at tage sig Friheder dér), en lille Oplagsplads og nogle Baadebyggerskure, ikke at tale om en Keglebane, der var anlagt paa Pæle ud i Vandet (som om Forverdenens Mennesker spillede dér), og endelig en overhale; Jagt, som laa under Kalfatring — det var, hvad Dybbølberget havde levnet Plads til nede ved Vandet, og det var den under alle Omstændigheder fredelige Introduktion til det navnkundige „Brohoved“, hvor der paa denne samme Dag for tretten Aar siden var flydt saa meget ædelt Blod, og gennem hvis Defilé, mellem høje Jordvolde paa begge Sider, jeg nu svingede op med bankende Hjerter.

Jeg besteg Dybbølberget med bankende Hjerter. Hvor tidt bruger man ikke, i daglig Tale som i daglig Skriven, næsten tankeløs dette Udtryk. Man mener det i Grunden ikke saa alvorligt. Men idet jeg langsomt arbejdede mig op igennem den gamle Skanse, lagde jeg ved en uvilkaarlig Bevægelse Haanden over mit Bryst og følte de stærke, stødvide Slag derinde. Jeg betvivler ikke, at jeg et eller andet Sted allerede maatte være passeret en sort- og hvidstribet Afviser med en Plakat paa, som forbød ethvert civilistisk Overgreb; ikke desto mindre kastede jeg mig ind over Siden af Chausséen og kravlede op ad Jordvolden. Jeg kan sige til min egen Retfærdiggørelse, at jeg aldrig har hørt til de Turister, hvor langt jeg endogsaa har været omkring i Verden, der sætter en Fornøjelse i at overtræde lignende og andre Forbud for at tilfredsstille en overfladisk Nysgerighed, maaske endogsaa af en vis anglo-barnagtig Lyst til herved at hævde deres Uafhængighed. Jeg har ment, at man kunde hævde sin Uafhængighed og dog respektere Afvisere. Men her kunde jeg

ikke andet, jeg maatte op og staa paa det samme Sted, hvor tunge, tilsolede Støvler havde trampet, hvor Granater havde pløjet Jorden op som rasende Tyre, hvor Geværkugler, krydsende forbi Ørerne, havde hvislet deres sørgelige Melodi, hvor Jordværkerne havde rystet, Luften sitret, hvor Trompetsignalerne havde tudet deres uhyggelige „lang Tone“, hvor de sprængte Rester af Forsvarere rundt omkring fra var blevne optagne, Afgørelsen standsset for en Stund, Tilbagetoget sikret, Dybbøltragediens sidste, voldsomme Akt faaet sin Afslutning — og hvor der nu var saa forunderligt stille, stille som i en Grav.

Jeg havde ventet at træffe en Pikkelhue heroppe, som havde jaget mig ned igen. Her var ikke et levende Væsen, saa langt jeg kunde øjne. Her var en vid, fri Udsigt over hele det store Plateau, med Aftenhimlens melankolske, mørkfarvede og lidbrammede Skyer hængende i Sørgeguirlander ude over de fjerne Høje. Dybt dernæde blinkede det bugtede Alssund. Det snoede sig mellem Øens og Halvøens Kæmpebakker og tabte sig langt ude i Aftenens Dis. Den brede Chaussé trak sig frem for mig i en snorlige, lys Stribe, saa vidt jeg kunde domme, en kvart Mil op igennem Landskabet, hvor Dybbølmøllen som en kæmpemæssig Milepæl satte sin Slutsten paa den lige Linje.

Jeg steg ned og fortsatte min Vej ud ad Chausséen. Skumringen var indtrædt, men ikke Mørket. Aprilaftenen har et intensivt Skær i sig, og oven over Sørgeguirlanderne ude i Horisonten var Himlen ren for Skyer lige op til Zenith og ned paa den anden Side, hvor den tilstundende Nats graablaa Toner akkurat begyndte at arbejde sig frem ude over Vemmingbund og Broagerlandets skovbevoksede Højdedrag. Jeg saa' mig omkring. Brohovedets oprindelige, danske Jordværker, hvoraaf et enkelt endnu viste sig demoleret, opløjet som en rigtig stormet Skanse, var udvidede og omfattede flere enkeltliggende Skanser indenfor en Enceinte, der betegnedes ved en Grav og et Brystværn. Vejen, som skar igennem Brystværnet og over Graven, kunde ved en Forhugning øjeblikkelig afbrydes. Nogle Hakker og Spæder i Arbejde, saa var Chausséen gennemskaaren, og nogle af de frodige Tjørnehækker kastede ind i Gabet, saa var denne Fæstningsrayon lukket, og Volden og Graven om det store Brohoved dannede en uafbrudt, truende Linje. Alt var lagt til Rette her, som om det hvert Øjeblik skulde bruges. Det var Folk, som havde „Krammet“ i Orden. Desto mere paafaldende var det, slet ikke at se nogen Vagt, ikke et levende, uniformeret Væsen mellem alle disse tavse Krigsberedskaber. En Depotbygning af et absolut militært og absolut hæsligt Ydre laa lige indenfor Rayonen; en langagtig, toetages Bygning med Jernbaneskinner skraat opløbende til øverste Stokværk.

Jeg kunde se ind ad Vinduene; der var Kanoner derinde. Og udenfor dette Magasin prangede med den enkelt hovedede, flakte Ørn sort paa hvid Grund en stor, beskrevet Tavle, hvorefter Kommandantskabet i Dybbølskanserne under Straf af mange krumme Paragrafregns Ulykker forbød enhver nysgerrig Indtrængen i Fortifikationsernes Hemmeligheder.

Nu vidste jeg altsaa, hvad jeg havde at rette mig efter. De preussiske Autoriteter synes at stole aldeles tilforladelig paa Virkningen af deres blotte Vaabenmærke. Thi heller ikke her var nogen Skildvagt posteret.

Jeg stod et Øjeblik stille og lod det hele øde, menneskeforladte, regulært truende Indtryk af disse Omgivelser uudviskeligt afsætte sig i min Hukommelse. Ude imod Aftenskæret, ad Ragebøl og Sattrupkanten til, nogle faa Bøsseskud fra mig, stak de nye preussiske Skanser Hovederne i Vejret, noget borte fra de Steder, hvor Skanserne paa vor højre Fløj længst var forsvundne fra Jordens Overflade; mere jævnet af Granaterne end af Pionerernes Hakker. Konturerne begyndte at blive bestemtere, Masserne, som de indrammede, mørkere. De lange, lavere Retranchements, de afstumpede Traverser, Blokhusene og Krudtmagasiners skraa Taghældninger med de smaa, komiske Skorstene, der lignede Champignons, Pallisadernes savtaktede Rækker af Hajtænder, alt stod der saa matematisk rektangulært i Orden og viste sine mindste Detaljer op imod den blanke Aftenhimmel, som om en Konewka med sin vidunderlige Saks kunde have klippet „die Düppelerschützen“ ud i en ledig Time til Moro for smaa og store.

Og saa tog jeg alvorlig fat paa Vejen for ikke at komme i Mørke op til Kærnepunktet, Møllen, Sejersmonumentet, Toppen af Bjerget, Centrum for Stillingen.

Hvad der nu ogsaa stærkt begyndte at lægge Indtrykket til Rette for mig af noget stort, noget, der rykkede den Person væk, som gik her, og til Gengæld beholdt hans dybeste og alvorligste Tanker som Gidsler, det var Stilheden. Kun langt borte dundrede en tungtlasset Vogn; man kom til at tænke paa en Kolonne, som er under Fremrykning i Løb. Paa en Telegraftraad sad en Kornlærke og stødte under lange Pauser sin dirrende Trille frem. Det lød, som om Metal sad og sang paa Metal, og det gjorde Stilheden i Pauserne kun saa meget dybere og forstærkede Indtrykket af noget kæmpemæssigt noget, der var faret hen over dette Sted, og som maaske kunde komme igen — nu — i næste Øjeblik — eller meget snart, eller om mange, mange Aar og saa dog træffe en paa den samme Plads, lyttende foroverbøjet, med alle Muskler og alle Nerver spændte til at tage imod det.

Man maa sætte Indtrykket af en saadan Aftenvandring op over Dybbølsbjerg: i Forbindelse med de stærkeste Indtryk fra ens tidlige Ungdom for nogenlunde at kunne regale sig med Styrken og Dybden af de Følelser, der væide frem imod en fra dybe, ukendte Kilder. Jeg vover at minde mig selv om hin første Aften i Teatret, da Kong Lear blev spillet af de store Skuespillere fra Fyrrerne. Forventningen om det, der skulde komme, var saa ung og saa grænseløs, Fantasien saa beredt til at fyve selv det utænkeligste i Møde, Angsten saa stor, Kritikken saa lille. Og dér sad man og glemte, hvem man var, baade paa Klassens Bænke og ved Livets Bord, og syntes, at man skulde op og deltage i denne vilde og voidsomme Verdens Tummel og Kamp, rives med af Lidenskaber, som man ikke engang havde nogen Maalestok for, og som maaske derfor forekom en saa meget forførdeligere. Eller, jeg minder mig selv om det noget senere Billede, da jeg første Gang fra Falmouths aabne Red løb ud i den spanske Sø, hvor en begyndende Storm satte hele Atlanterhavets Bølgeverden ind imod Skibet. Ogsaa her stod man overfor det overvældende og overfor den dybeste Alvor; en Verden rullede sine Bølger imod en med et truende: Af Vejen, Du Smaa! Og Personen forsvandt, og tilbage stod en Sjæl, der nøjede sig, og som dog, støttet til Villien, svarede: Kom, lad os prøve!

Men alle Metaforer og alle Idéforbindelser nyttet saa lidt, naar Erindringen om Stedet er saa frisk, som den er denne Midnat. Alle I, som sidder og døser over den sidste Skandale paa de københavnske Kaféer, og alle I, som polerer Eders fraværende Venners Rygstykker, og alle I, som sidder og slider haaråt for Udkommet over det ganske Land, og alle I, som har løbet Jer fast i bundløse Spekulationer over Menneskets Skæbne her og hisset eller i Politikens Uføre eller i Vrøvl og Pjar og Forfængelighed og Taabelighed; alle I, som fører den vegetative Tilværelse ude paa Landet eller den op-trevlende nervøse inde i Byen: gaa op, en Aprilaften, naar Solen just er gaaet ned, og ret Eders March fra Brohovedet oven over Alsund ad den gamle Kolonnevej op over Dybbølsbjerg, til Toppen, hvor den dansksindede Mølle knejser om Kap med det tyske Monument. Gaa ind over Markerne til højre og til venstre for Chausséen; I vil ved hvert halvhundredte Skridt standse foran Grave. Hist er det et enkelt sort Kors, maaske med en lille hvid Sandsten eller en simpel Indskrift, som Sønderjydens Pietet har rejst en falden Fjende, en Officer eller Menig, en adelig eller „gemen“. Her er det en større Indhegning med Laage og Tjørnehæk, Græsrabatter, Mindetavler og afbladede, vilde Rosenbuske; en formelig „Assistenskirkegaard“ i Miniatur, som Fjendens Soldater har indviet, umiddelbart efter at de tog det blodstænkte Bjerg i Besiddelse, og hvor Venner og Fjender

deler kammeratlig den sidste Fiads, der indrømmes Hædet og Hæderen til Hvile. „Hier ruhen 30 tapfere Dänen (17 tapfere Preussen), gefallen am 18. April 1864“. Der er altid et lille nationalt Misforhold til Stede mellem de „tapres“ Antal i hvert Hjørne af Indhegningen. Men det er jo ogsaa Fjenden, som har bekostet Begravelsen.

Fortsæt saa Vejen, til I kommer op til Møllen, og husk paa, at hvert Skridt, hver Fodsbredde Jord i sig selv er et Minde om heltemodig Selvopofrelse, om en Kamp imod en knusende Overmagt, en Kamp, sørgelig og mørk i sine Følger, men med en saa straalende Glans i al sin Liden og Bløden for en fortvivlet Sag, at dens Skær endnu spiller hen over Landet og belyser grelt Eders slappe Træk. I staar ved Møllen. Dens høje Vinger ser vidt ud over Egnen og kunde paa deres susende Gang fortælle adskilligt, hvorover I blev baade blege og røde. Nu staar den stille. Ingen Vind puster i Sejlene; det var, som om Dybbøl Møllen ikke gad gaa efter den Vind, der blæser her, og derfor havde indstillet sin Fart, til den rette Vind kom. Mølleren staar maaske i Døren, og naar han hører, at I er danske, vil I straks være velkomne Gæster under hans Tag blot for Sprogets Skyld, som I taler. Paa sit brede sønderjydsk vil han, idet han med Stolthed peger i Vejret, fortælle Jer, hvor mange Gange „Kassen er skudt sammen over hans Hoved“. „Men sidste Gang,“ tilføjer han og gnider Hænderne i hinanden, „murede jeg Møllen op med Cement, og nu skal de faa Lov til at ødelægge hele min Møllens Indtægter i Granater, inden de faar skudt den ned, naar næste Gang kommer!“ Det er unægtelig den dyreste dansksindede Mølle denne.

Saa vil jeg føre Eder forbi dette nationale Mindesmærke om skiftende Decenniers Krigslykke og usvigelig Fastholden ved den Sag, som mere end omvistelig Politik maa være en *Mands*, op til Dybbølbjergets Kam, hvor Erobrernes gotiske Monument knejser. Fra Møllen svinger Vejen og skyder brat op over Toppen af Banken for saa i en fortsat lige Retning at dale langsomt, ligesom en Tone, ned over Bankens jævnt skraanende Affald, ned i Lavlandet, hvor Skornstenene ryger stille i Dybbøl By og hvor Skovene ved Frydendal, Bøffel og Stenderup i en haiv Miles Afstand blaaner op imod Vestens sidste Skær. Nye preussiske Værker flankere Vejen til højre og rejse sig, denne Gang markeret ved et Par enkelte blinkende Bajonetter, op fra den vide Skraaning til venstre, der i et storslaact Amfiteater drager sig ned imod Vemmingbund. Vidt og bredt ligger Sundeveds Halvø udstrakt for Øjet. I Aftenglansen skyder Havet sin svovlblaa Tunge ind, dybt i Landet, mellem de hvælvede Banker; det er Vemmingbunds Fjord, der nu som i Kampens Dage deler mellem Dybbøl-

banken her og Broagerbakkerne hist ovre. En Røg fra en fredelig Fiskerhytte ovre under Skovbakkerne: man venter næsten at have set Glimtet gaa i Forvejen, at høre Ekkoet fra det dumpe Knald rulle hen over Vandfladen, og man synes at høre den danske Udkigsmands monotone Raab: Broager, dæk! — og man sænker ganske mekanisk Hovedet en lille Smule. Saa stærkt virker Historien, naar man staar paa dens egen Grund.

Ogsaa uden denne Historie vilde Landskabet her en saadan ensom Aften fængsle selv den mest forvante Turist. Man føler, at man har forladt den blødere og blidere danske Øgruppe, at man staar paa den cimbriske Halvøs storslaede Grund. En Maier kan ikke, om han endogsaa er nok saa lidet professionel i Øjeblikket, staa overfor et Landskab uden at tænke sig det som „maalet“. Disse dristige Linjer af en energisk Kunstnerhaands Crayon, de er i Slægt med Skamling og med Himmelbjerget, med Bovbjerg og med „Skagens hvide Banker“. Ikke saa forunderligt, om Danmarks Genius, sejrskronet og med aaben Pande i 48-49, sørgeindhyllt, men ubøjelig i 64, valgte denne Grund til Fæste for sin Fane. Lad Fanen være strøget her, og en anden hejset i dens Sted, lad Skanserne være jevnede her med Jorden, og andre rejst af den samme Jord; der vil komme en Dag

Der vil komme en Dag, hvor den stærkeres Magt
 Har stablet paa Pelion Ossa op
 Og har vredet og vendt sin gigantiske Krop,
 Til den ej lod sig strække længer;
 Saa rejser sig, klædt i sin Dommerdragt,
 Kroniden med Verdensvægten i Hænde,
 Og saa har Giganterne Maalet fuldbragt
 Og styrter til Jord med gabende Fiænger,
 Og den stærkeres Magt er til Ende.
 Hvis ej — ja saa lyver den ensomme Ø
 Med den britiske Vagt ved den gabende Sø,
 Med Kejserfangen, som ej kunde dø,
 Men dybt over Fortiden grunder.
 Saa lyver Sedan — saa maa Danmark dø.
 Men saa maa der ske først et „Under“.

Og alle I, som jeg har tilbudt at være Vejviser for! Jeg vil føre Eder op paa Toppen af „Stillingen“, dér hvor Preussernes Sejrsmonument knejser. Beskrivelsen? Jeg skal ikke undlade den. Et stærkt, muret, firkantet Fodstykke med Granitsokkel og Trappetrin. Jerngitter omkring, naturligvis; jeg véd blot ikke, om det er støbt

af Kanoner. Det frsidede Fodstykke har paa hver af sine Flader et Skulpturarbejde i Hautrelief, hvis nærmere Udlægning man kan forestille sig selv, og som man ventelig forskaaner mig for. Det er den gamle Historie, saa ældgamnel som Verdens ældste Mindesmærke i den Art; Soldater, der slæber Materialier sammen til Skanser, Feltherrer, der ved Hjælp af en Passer og et Kort synes at holde det hele sammen, endvidere kæmpende Soldater, der kaster andre (og færre) til Jorden, og endelig Hvilen, Apotheosen. Dette Fodstykke har i hver Vinkelspids fremspringende Konsoller, tre i Bandt, som bærer en Piedestal med en Kriger af forskellig Vaabenart. Over over det massive Fodstykke et gothisk Spir med Konsoller, Nicher, Spidser, Rosetter og Kors. Det samler sig, en Snes Fod i Vejret, sammen til en Murtinde med Krans à la Raubritterburg, og herfra stiger saa, stadig gothisk opadstræbende, den sidste Spids, besat med Rosetter, op i Luften, og ender, symbolsk, i „Jernkorset“.

Det er vel utvivisomt, at de fire Soldater paa de fremspringende Piedestaler er blevne til Helgener i den germanske Bevidsthed. Denne Antagelse fastholdt, ligner Monumentet et Stykke Arkitektur, som er taget paa Borg hos Köllner Domens overflødige Virvar. Fastholdes Monumentets strengt militære Egenskab, saa ligner det, set i nogen Afstand, saaledes som det dér pryder Bankens mørke Hvælving, Spidsen af en preussisk Pikkelhue.

Indhugget i en Tavle paa Fodstykets ene, mod Sønderjylland vendende Side, staar — *ikke* Leonidas' bekendte ligefremme Meiding til den forbigående — men grammatisk-pompøst denne Skolemestersætning:

DEN BEI ERSTÜRMUNG
DER DÜPPELER
SCHANZEN
AM 18 APRIL 1864
SIEGREICH GEFALLENEN
ZUM FORTDAUERNDEN
ANDENKEN

Hvad kunde der ikke her være gjort af virkeligt Højsind ved Udeladelsen af det ene lille Ord „siegreich“? Det havde da ikke været en overmægtig Sejrherres kategoriske Anbefaling af denne Sejrsdaad „zum fortdauernden Andenken“ for danske Bønder og platyske Diligencekuske, der befarer denne Vej. Det havde været en stor, fælles Gravhøj for Slagtofrene, der gav deres Bedste, deres Ungdom og Haab i Livet, under en Politik, som — ja lad os ikke tale om Politikken. Der var paa den ene Side en lille, bagved om-disputerlige Grænser tiibagetrængt Magt, der under en Række plad-

seelig sammentrædende Omstændigheder, og efter en Vriden og Venden sig under Forsøg paa at klare, hvad maaske aldrig klares kunde, Skridt for Skridt lod sig drive tilbage af de fremtrængende Masser og endelig som Grævlingen gravede sig ned bag disse Høje og bed fra sig imod Jægerens Ild, indtil der ikke var mere Jord at grave i, til den laa paa den bare Mark og saa endelig krøb ud i Vandet. Er det en Sejr at rejse Kirketaarns Monumenter for? Og saa Sejrherrrens Politik? Ja nu, efter saa mange Aars Forløb, i 1877, er det ikke vanskeligt at staa paa den øde Top af vort Termopylæ og udgranske *den*. De „stakkels“ Østerrigere, der frøs heroppe i deres snevre Pantalons og hvide Vaabenfrakker, har maattet føle den. De staar heller ikke paa Brandenburgernes Mindesmærke her paa Dybbølbanke; deres Skeletter ligger hvide og pæne i Sankelmarks Mose og foran Danevirkes slejtede Brystværn. De var med, ubegribeligt og ufornuftigt med, i Legen heroppe i det fremmede Land, hvor den nordiske Soldatervits ganske rigtig bemærkede, at de „i Grunden inter havde at gøre“. Derfor brændte de sig ogsaa paa Stegen, da den dampende varm blev serveret dem af deres „trofaste“ allierede foran Lejren ved Sadowa. Der er en Retfærdighed, der raader, og denne Retfærdighed ifører sig stundom de mærkeligste Forklædninger; her var det en Jernkanslers Uniform. Behøvede denne Retfærdighed at rejse et Monument af Sten og Kalk og med Jernkors paa heroppe i Norden over saa megen stolt Fædrelandskærlighed, der slaas til Jorden og tudes til Tavshed gennem riflede Granatkanoner? Vistnok ikke. Eller ogsaa formaar undertiden selv en Jernkansler ikke at frigøre sig fra svulstige Journalisters og hæsblæsende Demagogers „offenlige Mening“. Nuvel, lad da dette „Siegesdenkmal“ staa som Udtryk for *denne* offentlige Mening! De preussiske Vaaben har siden 18de April 1864 tilkæmpet sig virkelige Sejre og glimrende Sejre ved deres Føreres Geni ikke mindre end de „førtes“ Kraft og Offerevne. Man fortæller vort demokratiske Folk her i Norden, at de preussiske Officerer gennemgaaende er Adelsmænd. En *virkelig* Adelsmand og en *virkelig* Officer vil over alt give Sandheden Æren. Lad da de adelige Officerer, der rettede deres dødbringende Kanoner ved Sedan og Paris, indrømme, at dette frygtelige Artilleri blev „indskudt“ i en maanedlang Eksercerskole heroppe i Norden foran Dybbøl, uden synderlig Fare for Kanon og Betjening, saa længe *kun* Skydningen varede; lad dem indrømme, at de fra Begyndelsen laa milevidt borte fra vore Grævlingebugler og døngede dem til, uden at Grævlingerne formaaede at bide; at de havde et stort Lands og en despotisk Krigsførelses udtømmelige Kilder at øse deres Jernhagl ud af; at de grov sig som Muldvarpe frem gennem Terrænet, uden at den svækkede, idelig allarmerte,

mere end decimerede Haandfuld Folk foran dem formaede at afværgede det. Lad dem, om end med Rødmen, tilstaa, at deres oprøvede, unge Mandskab, stærkt moralsk støttet ved Bevidstheden om den uhyre numeriske Overlegenhed, ogsaa blev „indskudt“ her, og til Trods for deres moralske Bevidsthed — danske Officerers Ord i Ære! — maatte fugtles frem med Klingerne ved de natlige Rekognosceringer. Lad dem, efter at have indrømmet Rigtigheden af alle disse Præmissar, endelig gøre Konklusionen den Hovedindrømmelse, at denne, Konklusionen, det store Numer paa Programmet, „Stormen“ paa Skanserne, var et illusorisk Festnummer, hvor der slet ingen Skanser var levnet og næppe nok Folk til at figurere som deres Forsvarere — og lad dem saa give Sandheden Æren og ønske hint Adjektiv strøget af Mindetavlen og dette hele hoverende Mindesmærke gjort til en fælles Gravhøj for Mandefald og Mandsdaad, med Afgørelsen i Hjerterne om, paa hvad Side Faldet har været størst, og hvor Daaden har været lysest!

Og I, som har fulgt mig herop i Aften! Om I end, og sandsynligvis, vil værgede imod Rigtigheden af den Skildring, som jeg tillod mig at udkaste af Eders Svagned og indifferentisme, eller Eders altfor stærke Optagenhed af dagligt Arbejde og daglig Kævl: Et vil I dog indrømme mig, at I, mig selv indbefattet, er smaa og svage i Sammenligning med Indtrykket af det store og alvorlige, som er passeret her, rundt omkring Pladsen, hvor I staar, i en Bue, der løber tværs over Monumentet ned imod Søen paa den ene Side og op over Banken med Fronten imod Dybbøl By og Ragebøl paa den anden Side; en Bue, der paa en Generalstabsofficers Haandkort vilde være markeret med de meget sigende Punkter, Skanse 1, 2, 3, 4, 5 o. s. fr. At *skildre*, hvad her da er forefaldet, enten interessant novellistisk eller korrekt topografisk, har aldrig kunnet falde mig ind; enhver dansk Skoledreng *burde* i ethvert Fald kende denne Valplads og dens Detailhistorie, i det mindste lige saa godt som Slaget ved Lützen eller Gangamela og Arbela, hvorom Skolebænkens Plapren véd saa nøjagtig Besked. Lige saa lidt — jeg skal øjeblikkelig møde alle nærliggende Godtkøbsvittigheder — kunde det falde mig ind at forlange, at enhver, der endnu i sidste Øjeblik ønsker at redde et Stykke moderne dansk Idealitet for sin Sjæl, med Vold og Magt skulde opsøge sig et Dybbøl for at lade sig slaa til Krøbling paa. Jeg véd kun, hvad det for min egen Bevidsthed vilde have bragt mig, som Yngling at have staaet her med Vaaben i Haand i en fortvivlet Kamp for en stor Sag, som maaske havde krævet endnu mere moralsk end fysisk Mod af sin haandgangne Mand. Og i Følelsen heraf kan jeg kun lykønske alle dem, som *har* staaet her. Men der er løbet meget Vand i Stran-

den siden da, og meget af dette Vand har uimodsigeligt været Spildevand. Lad os, som staa heroppe i Aften, blotte vore Hoveder i Andagt for, hvad her er lidt og kæmpet, blødt og segnet for. Vi kunne trænge til at hoide vor Andagt saadan en Gang i det fri, hvor ikke altfor fjerne Fortids Skygger synes at træde os nær, og bebrejde os, at Fortiden allerede er bleven os saa fjern. Det er let nok at hoide Banketter og samle sammen til Mindestøtter for en Niels Juel eller for „Manden fra Nørreeris“. Jo fjernere Heltene ligger vor moderne Stendrian, jo lettere lader de sig afspise med et Festmaal. Er vi alvorlige Mænd eller er vi ikke alvorlige Mænd? Lever der virkelig endnu en Brand i vore Hjerter, der ikke er kvælt under de opbrændte Festehekatombers Askedynger? Skal Redebonhed til en varig Forsoning og et stærkt Tag i vor virkelige „folkelige“ Daadsbevidsthed ligge under for Politikens gyselige Langhalm-spejl? Herom spørger Skyggerne, de blodstænkte, pligtopfyldende Spartanerskygger paa det danske Termopyla. Og det er Skygger, der trænger os ind paa Livet; de lader sig ikke afvise med en Henvisning til Rosenborg, Tøjhuset eller andre Antikvitetsmuseer. Det er ikke ulegemlige Gestalter i en fremmed Tids Kostume, der først maa stilles op paa en Pjedefestal, førend vi kan se dem. Det er Blod af vort Blod, i inderste Forstand. Des mere paatrængende bliver deres Spørgsmaal.

Dog, hvorfor mane Skygger frem? Naar vi vender os fra Fjendens Monument, saa har vi foran os de danskes Monument — den gamle Dybbøl Mølle. Staa den ikke der, lyslevende, seig og kraftig i sin Overbevisning om at staa paa sin Ret, til Trods for at den staa paa Fjendens Grund? Er der ikke Kærne i den; og bider og tygger ikke dens stenhaarde Tænder al denne Kærne for at sigte Skallerne fra og kun give Kærne igen? Nedskudt og oprejst, brændt og opbygget har den som en Fugl Fønix stedsø rejst sig af sin Aske og hæver nu i dette Øjeblik sine store, mørke Vinger mod Himlen, som om den vilde tage Aftenens Skyer til Vidne paa, at den har baaret meget og er rede til at bære mere. Og hvorfor? Den lever paa en Idé; og naar man lever paa en Idé, kan man ikke faide sammen. Den kan ogsaa tale ligesom de faldnes Skygger; ja bedre end Skyggerne. Den siger: Hvad kævles I da om? Jeg véd, hvad man sloges for i min Ungdom; men jeg forstaaer ikke Eders. Og vil I endelig slaas, saa i Guds Navn: frem paa Gaden, og ud for Haanden af hinanden! — *forudsat* at I kan give mit Hoved under min Møllehat ret grundige Argumenter for, at den ene Part virkelig lider under den anden, og at den ene Part ikke selv driver den anden Part saa langt ud i Modstandsraseriet, at Slagsmaalet af den Grund bliver nødvendigt — hvorfor bedre Eder Gud og enhver sund Vejrmøtteforstand!